

Årsrapport 2005

Sammanfattning

Årsrapport 2005

Sammanfattning¹

Inledning

Det här är en sammanfattning av den andra årsrapporten från Europeiska datatillsynsmannen, en oberoende myndighet som inrättats för att säkerställa att Europeiska gemenskapens institutioner och organ fullgör sina skyldigheter i fråga om den grundläggande rättigheten till skydd av personuppgifter.

Medan 2004 var det första verksamhetsåret, då en ny institution bokstavligen byggdes upp (det gällde bland annat att hitta lämpliga kontorslokaler och genomföra de första faserna av personalrekrytering), behandlar den andra årsrapporten ett år av konsolidering. Europeiska datatillsynsmannens tre huvuduppgifter enligt förordning (EG) nr 45/2001² – tillsyn, rådgivning och samarbete – förfinades ytterligare och vann ett omfattande erkännande hos berörda parter. En presstjänst skapades och det gjordes insatser för att utveckla externkommunikationen. Myndigheten växte i kontrollerad omfattning i och med nyanställningar och tillfälligt stöd från de första praktikanterna.

Det är viktigt att betona att **allt mer av EU-politiken är beroende av att personuppgifter behandlas på laglig väg**. I dag genereras personuppgifter eller används som indata i en stor del av det moderna samhällets offentliga och privata verksamhet. Det gäller naturligtvis även för de europeiska institutionerna och organen i deras administrativa och politiska roller, liksom vid genomförandet av den politiska agendan. **Ett effektivt skydd av personuppgifter** är en grundläggande värdering för EU:s politik och bör betraktas som ett villkor för en framgångsrik politik. Europeiska datatillsynsmannen kommer att fortsätta att verka i denna anda och förväntar sig att vinna gehör för detta.

Tillsyn

Europeiska datatillsynsmannens tillsynsroll innebär att övervaka och se till att gemenskapens institutioner och organ rättar sig efter gällande rättsliga skyddsåtgärder när de behandlar personuppgifter. Den kompletterar på så sätt de nationella myndigheter för skydd av personuppgifter som utövar tillsynen över behandlingen i respektive medlemsstat. De viktigaste händelserna under 2005 när det gällde att förbättra institutionernas och organens uppgiftsskyddstänkande var följande:

För det första gjordes insatser för att vidareutveckla nätverket av institutionernas och organens **uppgiftsskyddsombud**. Dessa ombud skall på ett oberoende sätt se till att förordning 45/2001 tillämpas internt. I november 2005 presenterades ett ståndpunktsdokument om ombudens roll när det gäller att sörja för att förordningens bestämmelser faktiskt efterlevs. I dokumentet, som skickades till EU-administrationens chefer, framhålls att uppgiftsskyddsombuden är viktiga strategiska partners för Europeiska datatillsynsmannen. Ett av huvudbudskapen är att alla organ måste utse ett uppgiftsskyddsombud som ett första viktigt steg mot att fullgöra sina personuppgiftsskyldigheter. Ett andra viktigt budskap är att uppgiftsombuden måste bli bättre underrättade om behandlingen av personuppgifter inom sin institution eller sitt organ, och måste underrätta Europeiska datatillsynsmannen om behandling som medför särskilda risker för de berörda och därför kräver förhandskontroll.

För det andra avsattes stora resurser åt **förhandskontroll** av den behandling som sannolikt kan medföra särskilda risker. Trots att denna uppgift utformades för att kunna hantera ny behandling innan den inleds, har förhandskontrollen hittills i huvudsak genomförts i efterhand, eftersom många av de nuvarande systemen togs i drift innan Europeiska datatillsynsmannen hade inlett sin verksamhet, eller innan förordningen trädde i kraft.

¹ Den fullständiga årsrapporten för 2005 och alla referensdokument kan laddas ner från vår webbplats: www.edps.eu.int. Dessutom kan den tryckta versionen beställas från sekretariatet: edps@edps.eu.int.

² EGT L 8, 12.1.2001, s. 1.

Under 2005 utfärdades 34 yttranden i förhandskontrollärenden. Av dessa avsåg 30 ärenden olika institutioners och organs befintliga system. Andra ärenden utgjordes av rådfrågning om behovet av förhandskontroll eller sådana som visade sig inte omfattas av förhandskontroll och ändå föranledde vissa påpekanden. Europeiska datatillsynsmannen har fastställt ett antal tematiska prioriteringar som skall tjäna som vägledning för förhandskontroll, särskilt hälsojournaler, personalutvärdering, disciplinära förfaranden, sociala tjänster och elektronisk övervakning. Vid utgången av 2005 behandlades 29 förhandskontrollanmälningar och många flera väntas inom en nära framtid. Institutionerna och organen har uppmanats att lämna in sina anmälningar om förhandskontroll senast våren 2007.

Europeiska datatillsynsmannen tog för det tredje emot 27 **klagomål** förra året, även om endast fem av dessa kunde godtas och utredas ytterligare. I praktiken faller de flesta klagomål utanför datatillsynsmannens behörighetsområde. I dessa fall får klaganden allmänt hållen information om detta och hänvisas om möjligt till ett lämpligare alternativ. Datatillsynsmannen har när det gäller handläggningen av dessa klagomål varit i kontakt med Europeiska ombudsmannen för att undersöka möjligheterna till samarbete inom en nära framtid.

För det fjärde lades mycket arbete ned på att utarbeta ett arbetsunderlag som beskriver det inbördes förhållandet mellan de båda grundläggande rättigheterna **allmänhetens tillgång till handlingar** och **uppgiftsskydd** inom ramen för verksamheten vid EU:s institutioner och organ. Arbete har påbörjats med ett annat dokument som rör användningen av **elektronisk kommunikation** och detta kommer att offentliggöras i mitten av 2006.

Slutligen förbereddes en rad insatser med anknytning till den delade tillsynen över **Eurodac** (fingeravtryckssystemet som används i asylförfaranden i hela EU). Europeiska datatillsynsmannen är tillsynsmyndighet för den centrala enheten, medan de nationella myndigheterna för uppgiftsskydd ansvarar för tillsynen av Eurodacs användning i sina respektive medlemsstater. Datatillsynsmannen ansåg att resultatet av den första etappen av sina inspektioner på det hela taget var tillfredsställande.

Rådgivning

Europeiska datatillsynsmannens rådgivningsroll relaterar till gemenskapens institutioner och organ i alla frågor som rör skyddet av personuppgifter, särskilt när det gäller lagstiftningsförslag som påverkar uppgiftsskyddet.

Policyn fastställs i ett **dokument om rollen som rådgivare**, som lades fram i mars 2005. Det betonas att rådgivningsuppgiften har ett brett tillämpningsområde, vilket därefter bekräftats av domstolen. I policydokumentet anges även det substantiella synsättet på lagstiftningsförslag som inverkar på uppgiftsskyddet samt den egna rollen inom förfarandena i de olika skedena av lagstiftningsprocessen. Dokumentet togs väl emot och Europeiska kommissionen använder sig ofta av Europeiska datatillsynsmannen för informella synpunkter på utkast till förslag innan de överlämnas till formellt samråd. Alla formella yttranden offentliggörs och presenteras oftast i berört utskott i Europaparlamentet och/eller behörig rådsarbetsgrupp och bevakas systematiskt under hela lagstiftningsprocessen.

Europeiska datatillsynsmannen utfärdade sex formella **yttranden** under 2005, i vilka de relevanta frågorna på kommissionens, parlamentets och rådets politiska dagordning tydligt avspeglas. Följande frågor var viktigast:

- Utbytet av personuppgifter inom EU:s "tredje pelare" (polissamarbete och straffrättsligt samarbete).
- Utvecklingen av storskaliga informationssystem som Informationssystemet för viseringar (VIS) och den andra generationen av Schengens informationssystem (SIS II).
- Den mycket kontroversiella frågan om obligatoriskt bevarande av uppgifter om elektronisk kommunikation med åtkomst för brottsbekämpande myndigheter.

Europeiska datatillsynsmannen ger också råd om **administrativa åtgärder** och närmare bestämt om institutionernas och organens genomförandebestämmelser för personuppgiftsskyddet. Detta innebär en viktig möjlighet att mer strukturerat påverka hur uppgiftsskyddet genomförs. Råd gavs beträffande de särskilda genomförandebestämmelserna för uppgiftsskyddsombudens roll.

Europeiska datatillsynsmannen använde sig också för första gången av möjligheten att **vid domstolen intervensera i ärenden** som rör frågor som är viktiga för uppgiftsskyddet. Ärendena rörde överföring av flygpassageraruppgifter (*Passenger Name Records — PNR*) på flyg till Förenta staterna, och tillsynsmannen intervenerade till stöd för parlamentets slutsatser, som vill upphäva de relaterande besluten av kommissionens och rådet.

Samarbete

Europeiska datatillsynsmannens samarbetsuppgifter relaterar till de nationella tillsynsmyndigheterna och tillsynsmyndigheterna inom EU:s "tredje pelare" för att skyddet av personuppgifter skall bli mer enhetligt.

En mycket viktig plattform för samarbetet med de nationella tillsynsmyndigheterna utgörs av **artikel 29-gruppen**, som inrättas enligt direktiv 95/46/EG och skall ge kommissionen råd och utarbeta harmoniserade policies för personuppgiftsskydd och i vilken Europeiska datatillsynsmannen är fullvärdig medlem. Vissa viktiga lagstiftningsförslag behandlades av Europeiska datatillsynsmannen och arbetsgruppen i skilda yttranden. Datatillsynsmannen har i dessa fall välkomnat de nationella kollegernas generella stöd och kompletterande synpunkter som kan bidra till bättre uppgiftsskydd.

Samarbetet med **"tredje pelarens" tillsynsorgan** (dvs. tillsynsorganen för Schengensamarbetet, tullen, Europol och Eurojust som ofta utgörs av företrädare för de nationella tillsynsmyndigheterna) har i hög grad inriktats på att utarbeta gemensamma ståndpunkter inför utarbetandet av en välbehövlig allmän ram för uppgiftsskydd inom EU:s "tredje pelare". Diskussioner har även förts om ett nytt tillsynssystem för SIS II som kommer att bygga på ett nära samarbete mellan de nationella tillsynsmyndigheterna och Europeiska datatillsynsmannen.

Europeiska datatillsynsmannen har samarbetat aktivt i samband med uppgiftsskyddsombudens **europiska och internationella konferenser** och har stått för ordförandeskapet vid olika sessioner.

I september 2005 stod Europeiska datatillsynsmannen i samarbete med Europarådet och OECD som värd för en workshop om personuppgiftsskydd vid **internationella organisationer**. Även om de internationella organisationerna ofta undantas från nationell lagstiftning, även i fråga om personuppgiftsskydd, bör de ställa sig bakom de universella principerna för skydd av personuppgifter, eftersom även dessa organisationer i många fall behandlar känsliga personuppgifter.

Extern kommunikation

Särskild omsorg ägnades 2005 åt att utarbeta en **informationsstrategi** som kan stödja Europeiska datatillsynsmannens strategiska roller i tillräcklig omfattning. Att öka medvetenheten om uppgiftsskydd i allmänhet och om datatillsynsmannens roller och verksamhet i synnerhet är en viktig förutsättning för effektiv tillsyn och rådgivning, liksom effektivt samarbete. I informationsstrategin har följande målgrupper avgränsats med avseende på deras olika uppgifter:

- Tillsyn: De registrerade, framför allt EU-personal (i egenskap av de personer vars uppgifter behandlas) och uppgiftsskyddsombud och registeransvariga i deras egenskap av ansvariga för behandlingssystemen.
- Rådgivning: Den europeiska lagstiftaren; kommissionen, parlamentet och rådet, med inriktning på vissa generaldirektorat, utskott och arbetsgrupper.
- Samarbete: Artikel 29-gruppen och andra berörda samarbetsforum, t.ex. i de gemensamma tillsynsorganen inom tredje pelaren, och de europeiska och internationella uppgiftsskyddskonferenserna.

Europeiska datatillsynsmannen har även investerat i förbättrade **informations- och kommunikationsverktyg**. En allmän informationskampanj vid alla EU:s institutioner och organ, och i alla medlemsstater, följdes under 2005 upp genom införandet av en presstjänst, ett återkommande nyhetsbrev och framtagning av en ny logotyp och grafisk profil, och den kommer snart att fullbordas i och med lanseringen av den nya webbplatsen som kommer att bli datatillsynsmannens viktigaste

kommunikationsverktyg.

Resurser

Budgetmyndigheterna beviljade **budgetmedel** för myndighetens konsolidering och begränsade tillväxt, varmed hänsyn togs till att det var nödvändigt att ta sig an brådskande tillsyns- och rådgivningsuppgifter vid de flesta av institutionerna och organen. Betydande resurser ägnades åt utvecklingen av **mänskliga resurser** med viktiga resultat som följd, både på det allmänna området för rekrytering och inom särskilda program för praktikanter och utstationering av nationella experter.

Det går här knappast att överbetona vikten av det **administrativa avtal** som 2004 ingicks med kommissionen, parlamentet och rådet och som har gjort det möjligt för Europeiska datatillsynsmannen att i lämpliga fall dra nytta av stöd utifrån och att ägna större delen av resurserna åt primär verksamhet. Det är därför viktigt att avtalet förlängs efter de första tre åren.

Utsikter

Kommissionen gynnar framväxten av ett europeiskt informationssamhälle som skall grundas på innovation, kreativitet och integration. Detta samhälle kommer att vara beroende av tre viktiga **tekniska utvecklingstendenser**, nämligen en nästan obegränsad bandbredd, en ändlös lagringskapacitet och nätuppkopplingsmöjligheter överallt, vilket naturligtvis kommer att påverka skyddet av personuppgifter. Uppgiftsskyddet kommer att sättas in i ett nytt sammanhang: Nya typer av behandling, t.ex. webbtjänster och en uppluckring av de traditionella tekniska hindren (effektbegränsningar, begränsad överföringsräckvidd, isolerade uppgifter m.m.). Detta illustreras av den ökade användningen av taggar för radiofrekvensidentifiering (RFID) och den enorma utvecklingen på området för kommunikationsnät som får stora konsekvenser genom att

- alla taggade objekt samtidigt blir insamlare av personuppgifter,
- intelligenta objekt som personer bär på alltid är "närvarande" och "aktiva",
- en enorm mängd lagrade personuppgifter hela tiden tillförs nya uppgifter.

Ny och framväxande teknik som kommer att inverka på uppgiftsskyddet omfattar bl.a.

- **radiofrekvensidentifiering (RFID)** – en lovande teknik och teknisk utmaning som kommer att ingå som en viktig del i så kallade intelligenta miljöer,
- **intelligenta miljöer** – kraven på skydd av privatliv och uppgifter bör ingå som en del av utformningen så att de kan kontrolleras och därigenom generellt godtas,
- **identitetshanteringssystem** – ett (delvis biometrigrundat) huvudinslag i de framväxande e-förvaltningstjänsterna som kommer att kräva egna standarder,
- **användning av biometriska uppgifter** – det bör föreskrivas om gemensamma krav eftersom dessa uppgifter är känsliga i sig.

En rad nya tendenser inom **politik och lagstiftning** kan också noteras, t.ex. en inriktning på verksamhet inom polisiärt och rättsligt samarbete och en allmän trend att öka utbytet av uppgifter mellan brottsbekämpande myndigheter i EU:s medlemsstater. En annan trend är att utvidga de brottsbekämpande organens (vari ofta Europol ingår) utredningsbefogenheter genom att ge dem tillgång till databaser som inte ursprungligen tagits fram för brottsbekämpning. Detta bekräftar att ett heltäckande regelverk är önskvärt för skyddet av personuppgifter inom "tredje pelaren", oberoende av godkännandet av förslaget om tillgänglighetsprincipen, vilket framförs i Europeiska datatillsynsmannens yttrande om uppgiftsskydd inom tredje pelaren.

Kommissionen inledde i slutet av 2005 arbetet med att se över regelverket för elektroniska kommunikationer och tjänster, däribland direktiv 2002/58/EG, vilket Europeiska datatillsynsmannen noga kommer att följa.

Det står klart att Europeiska datatillsynsmannens agenda som lagstiftningsrådgivare i hög grad kommer att bestämmas av kommissionens arbetsprogram. Det är med största sannolikhet så att inriktningen på medellång och lång sikt kommer att förskjutas mot

- temaområdet "välbefinnande", där Europeiska datatillsynsmannen kommer att följa fortsatta initiativ för ett europeiskt informationssamhälle,

- temaområdet "säkerhet", där Europeiska datatillsynsmannen kommer att följa utvecklingen vad avser teknisk utveckling, t.ex. biometri och de ökade påtryckningarna på offentliga och privata databasansvariga att lämna ut uppgifter i brottsbekämpningssyfte. I detta sammanhang lade kommissionen fram ett viktigt initiativ om polisens tillgång till databaser för kontroll av de yttre gränserna.

Målsättningar för 2006

Mot bakgrund av detta har Europeiska datatillsynsmannen följande prioriteringar inför 2006:

- Stöd till nätverket av uppgiftsskyddsombud, bland annat genom bilateral utvärdering inom området anmälningar, i syfte att avsluta anmälningarna av de befintliga åtgärder senast våren 2007.
- Fortsatt förhandskontroll och slutförande av dem som rör befintlig behandling inom de prioriterade temaområdena.
- Elektronisk övervakning och trafikuppgifter: utfärda riktlinjer om innehåll och lagringstider.
- Överföring till tredjeländer: Utfärda riktlinjer om överföring av personuppgifter till tredjeländer, internationella organisationer och europeiska organ som inte omfattas av bestämmelserna i förordning 45/2001 och direktiv 95/46/EG.
- Tillsynen över Eurodac: Fördjupad revision av säkerheten vid Eurodacs centrala databas.
- Rådgivning om lagstiftningsförslag: Dels konsolidering och vidareutveckling av Europeiska datatillsynsmannens roll, dels yttranden i olika frågor.
- Intervention i ärenden vid domstolen: Att överväga att intervensera i ärenden som berör frågor om skydd av personuppgifter.
- En andra version av webbplatsen kommer att lanseras senast i mitten av 2006.
- Resursutveckling: Att sträva efter en förlängning av nuvarande administrativa avtal med kommissionen, parlamentet och rådet och tillräckligt tillskott av kontorsutrymme för att kunna tillgodose de nuvarande behoven och förväntad personaltillväxt.